

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. kovo 19 d.*

Byloje C-3/04

dėl *Rechtbank Utrecht* (Nyderlandai) 2003 m. gruodžio 10 d. Sprendimo, kurį Teisingumo Teismas gavo 2004 m. sausio 5 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Poseidon Chartering BV

prieš

Marianne Zeeschip VOF,

Albert Mooij,

Sjoerdije Sijswerda,

Gerrit Schram,

* Proceso kalba: olandų.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann (pranešėjas), teisėjai K. Schieman, K. Lenaerts, E. Juhász ir M. Ilešič,

generalinis advokatas L. A. Geelhoed,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

i

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Poseidon Chartering BV*, atstovaujamos *advocaat* H. Boonk,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos H. Støvlbæk ir W. Wils,

susipažinęs su 2005 m. balandžio 28 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvadą,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1986 m. gruodžio 18 d. Direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo (OL L 382, p. 17, toliau – direktyva) 1 straipsnio 2 dalies, 7 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą *Poseidon Chartering BV* (toliau – *Poseidon*) prieš bendrovę *Marianne Zeeschip VOF*, A. Mooij, G. Schram bei S. Sijswerda (toliau visi – *Marianne Zeeschip*) dėl nuostolių ir palūkanų, nesumokėto komisinio atlyginimo mokėjimo bei dėl nuostolių, patirtų nutraukus sutartį, atlyginimo.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

- 3 Direktyvos 1 straipsnio 2 dalis numato, kad „prekybos agentas – tai savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris turi ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo kito asmens (toliau – atstovaujамasis) naudai arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu“.

4 Tiek, kiek tai susiję s agento atlyginimu, direktyvos 7 straipsnio 1 dalis nustato:

„1. Prekybos agentas turi teisę gauti komisinį atlyginimą už prekybinius sandorius, kurie sudaryti komercinio atstovavimo sutarties galiojimo metu:

a) kai sandoris buvo sudarytas vykdant agento veiklą; arba

b) kai sandoris sudarytas su trečiąja šalimi, kuri anksčiau buvo agento klientu tokios pat rūšies sandoriuose.“

5 Direktyvos 17 straipsnis dėl finansinių pasekmių agentui pasibaigus sutarties galiojimui numato:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad, pasibaigus komercinio atstovavimo sutarties galiojimui, prekybos agentui būtų atlyginta pagal šio straipsnio 2 dalį arba būtų kompensuoti jo nuostoliai pagal šio straipsnio 3 dalį.

2. a) Prekybos agentas turi teisę į nuostolių atlyginimą, jei ir tiek, kiek:
- jis atstovaujamajam surado naujų klientų arba žymiai padidino verslo apimtį su turimais klientais ir dėl to atstovaujamas gauna didelę naudą iš verslo su tokiais klientais, ir

 - mokant nuostolių atlyginimą atsižvelgiama į visas aplinkybes, ypač į komisinius, kuriuos prarado prekybos agentas dėl verslo sandorių su tokiais klientais. Valstybės narės gali numatyti, kad tokioms aplinkybėms taip pat priklauso prekybą ribojančios sąlygos taikymas ar kitoks apribojimas, kaip apibrėžta 20 straipsnyje.
- b) Nuostolių atlyginimo dydis negali viršyti to, kuris yra lygus nuostolių atlyginimui už vienerius metus, apskaičiuoto remiantis prekybos agento vidutiniu metiniu atlyginimu per pastaruosius penkerius metus, o jeigu sutartis galiojo trumpiau negu penkerius metus, nuostolių atlyginimas apskaičiuojamas remiantis atitinkamo laikotarpio vidurkiu.
- c) Tokio nuostolių atlyginimo skyrimas nedraudžia prekybos agentui siekti jo nuostolių atlyginimo.

<...>“

Nacionalinė teisė

- 6 Direktyva į Nyderlandų teisę perkelta Civilinio kodekso (*Burgerlijk Wetboek*) 428–445 straipsniais. Šie straipsniai iš esmės panašūs į direktyvos nuostatas, išskyrus tai, kad direktyvos 1 straipsnio 2 dalis nustato, jog direktyva taikoma „prekių pardavimo arba pirkimo sandoriams“, o Nyderlandų teisės nuostatos taikomos taip pat ir paslaugų teikimo sandoriams. Taigi Civilinio kodekso 7:428 straipsnio 1 dalis, perkelianti direktyvos 1 straipsnio 2 dalį, nustato:

„Atstovavimo sutartis – tai sutartis, pagal kurią viena šalis, atstovaujamas, įpareigoja kitą šalį, prekybos agentą, apibrėžtą arba neapibrėžtą laiką už atlyginimą tarpininkauti derybose dėl sutarčių, kurias pastarasis gali sudaryti atstovaujamojo naudai ir jo vardu, tačiau agentas negali būti pavaldus atstovaujamojam.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 7 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Poseidon* tarpininkavo sudarant laivo frachtavimo sutartį tarp *Marianne Zeeschip* ir bendrovės *Maritramp*. Ši sutartis buvo pratęsiama kasmet nuo 1994 iki 2000 metų. Šiuo laikotarpiu *Poseidon* kasmetinių derybų dėl čarterio tarp sutarties šalių pratęsimo rezultatus įrašė į minėtos sutarties priedą. Nuo 1994 iki 2000 metų *Poseidon* gavo 2,5 % frachto sumos komisinį atlyginimą.

- 8 Nutrūkus sutartiniams santykiams tarp *Marianne Zeeschip* ir *Poseidon*, pastaroji pareikalavo, kad *Marianne Zeeschip* atlygintų nuostolius, patirtus dėl pranešimo apie sutarties nutraukimą termino nesilaikymo, sumokėtų 14 229,89 EUR nesumokėto komisinio atlyginimo ir 14 471,29 EUR kaip nuostolių atlyginimą už prarastus klientus.
- 9 *Marianne Zeeschip* atsisakė mokėti, motyvuodama tuo, kad *Poseidon* nebūtų laikoma prekybos agentu, nes ji derėjosi tik dėl vienos sutarties. Komerčinio atstovavimo sutarčiai būdinga tai, kad agentas dirba su daug sutarčių.
- 10 Esant šioms aplinkybėms, *Rechtbank Utrecht* nusprendė sustabdyti pagrindinės bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris sudarė vieną (o ne kelias) kiekvienais metais pratęsiama sutartį (laivo charterį), pagal kurią laivo savininkas ir trečioji šalis kasmet (1994–2000 m., išskyrus 1999 m.) derėdavosi dėl charterio pratęsimo, o tarpininkas įrašydavo šių derybų rezultatus į sutarties priedą, laikomas prekybos agentu pagal Direktyvą 86/653/EEB <...>?

2. Jei laikytina, kad sudaryta atstovavimo sutartis, ar atsakant į pirmąjį klausimą svarbu tai, kad 2,5 % charterio sumos atlyginimas (komisinis atlyginimas) buvo mokamas daugelį metų ir (arba) kad direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje minimi

„sudaryti prekybiniai sandoriai“ ir teisė į komisinį atlyginimą, „kai sandoris sudarytas su trečiąja šalimi, kuri anksčiau buvo agento klientu tokios pat rūšies sandoriuose“?

3. Ar atsakant į trečiąjį klausimą svarbu tai, kad direktyvos 17 straipsnyje vietoj „kliento“ nurodomi „klientai“?

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 11 2004 m. rugsėjo 2 d. laišku Teisingumo Teismo kanceliarija atkreipė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo dėmesį į tai, kad, kaip matyti iš direktyvos 1 straipsnio 2 dalies, direktyva taikoma tik savarankiškai dirbantiems tarpininkams, turintiems įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo sandorių, bet ne dėl paslaugų teikimo sandorių (žr. 2003 m. kovo 6 d. Nutartį *Abbey Life Assurance*, C-449/01, nepaskelbta Rinkinyje). Teisingumo Teismo kanceliarija paklausė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, ar esant šioms aplinkybėms jis palaiko savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 12 Atsakydamas *Rechtbank* patvirtino, jog palaiko savo prašymą. Šiuo klausimu jis paaiškino, kad Nyderlandų įstatymų leidėjas, perkeldamas direktyvą į vidaus teisę, išplėtė sąvokos „prekybos agentas“ taikymo sritį paslaugų teikimo sutartims. *Rechtbank* pabrėžė, kad jis konkrečiai prašo išaiškinti tam tikras direktyvos sąvokas, pavyzdžiui, direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „turi ilgalaikį įgaliojimą“ ir tos pačios direktyvos 17 straipsnyje nurodyta sąvoka „nuostolių

atlyginimas už prarastus klientus“. Tai, kad pagal direktyvą parengtame Nyderlandų teisės akte dėl atstovavimo sutarties vartojama platesnė atstovavimo sutarties sąvoka negu direktyvoje, nereiškia, jog tam tikras direktyvos sąvokas būtų galima išaiškinti, tik jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėtų bylą, susijusią su siauresne prekybos agento arba atstovavimo sutarties sąvoka.

- 13 Esant šioms aplinkybėms, *Poseidon* ir Komisija paprašė Teisingumo Teismo atsakyti į pateiktus klausimus.
- 14 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad Teisingumo Teismui bendradarbiaujant su nacionaliniais teismais EB 234 straipsnio pagrindu tik nacionalinis teismas, nagrinėjantis teisinį ginčą ir priimantis sprendimą, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, vertina prejudicinio sprendimo reikalingumą sprendimui priimti ir Teisingumo Teismui pateikiamų prejudicinių klausimų svarbą. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, tik jeigu akivaizdu, kad nacionalinio teismo prašymas išaiškinti Bendrijos teisę niekaip nesujęs su pagrindinės bylos faktais ar ginčo dalyku, arba kai klausimas yra hipotetinis ar bendro pobūdžio (žr. būtent 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93, Rink. p. I-4921, 59–61 punktus; 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Somalfruit ir Camar*, C-369/95, Rink. p. I-6619, 40–41 punktus ir 2000 m. liepos 13 d. Sprendimo *Idéal tourisme*, C-36/99, Rink. p. I-6049, 20 punktą; 2003 m. sausio 7 d. Sprendimo *BIAO*, C-306/99, Rink. p. I-1, 88 punktą ir 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *VEMW ir kt.*, C-17/03, Rink. p. I-4983, 34 punktą).
- 15 Vadinas, kai nacionalinių teismų pateikti prejudiciniai klausimai yra susiję su Bendrijos teisės nuostatos išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi į juos atsakyti. Iš tiesų nei iš EB 234 straipsnio formuluotės, nei iš šiame straipsnyje nustatytos procedūros tikslo negalima daryti išvados, kad Sutarties rengėjai norėjo Teisingumo Teismo jurisdikcijai nepriskirti prašymų priimti prejudicinį sprendimą dėl Bendrijos teisės nuostatos tuo atveju, kai valstybės narės vidaus teisė,

nustatydamą taisyklę, taikytinas išimtinai šios valstybės vidaus situacijai, nurodo šią Bendrijos teisės nuostatą (1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Giloy*, C-130/95, Rink. p. I-4291, 21 punktas ir 2001 m. sausio 11 d. Sprendimo *Kofisa Italia*, C-1/99, Rink. p. I-207, 21 punktas).

- 16 Iš tikrųjų, kai nacionalinis teisės aktų leidėjas išimtinai vidaus situacijose pasirenka tokius pačius sprendimus, kokie numatyti Bendrijos teisėje, kad, be kita ko, išvengtų diskriminacijos atsiradimo arba galimų konkurencijos iškraipymų, egzistuoja konkretus Bendrijos interesais, jog, siekiant ateityje išvengti aiškinimo skirtumų, iš Bendrijos teisės perimtos nuostatos ar sąvokos būtų aiškinamos vienodai, nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis jos taikomos (žr. 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leur-Bloem*, C-28/95, Rink. p. I-4161, 32 punktą; nurodyto sprendimo *Giloy* 28 punktą ir nurodyto sprendimo *Kofisa Italia* 32 punktą).
- 17 Šioje byloje, nors klausimai susiję su sutartimi, sudaryta su tarpininku, turinčiu įgaliojimą derėtis ne dėl prekių pardavimo arba pirkimo sutarties, o dėl paslaugų teikimo sutarties, ir todėl direktyva tiesiogiai nereglamentuoja nagrinėjamos situacijos, vis dėlto nacionalinis įstatymų leidėjas, perkeldamas direktyvos nuostatas į vidaus teisę, nusprendė vienodai traktuoti abiejų rūšių situacijas.
- 18 Be to, nė vienas bylos medžiagos elementas neleidžia manyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galės nepaisyti Teisingumo Teismo pateikto direktyvos nuostatų išaiškinimo.
- 19 Tokiomis aplinkybėmis, kaip generalinis advokatas pasiūlė išvados 13–16 punktuose, reikia atsakyti į pateiktus prejudicinius klausimus.

Dėl prejudicinių klausimų

- 20 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar savarankiškai dirbantis tarpininkas, turintis įgaliojimą sudaryti vieną laivo frachtavimo sutartį, kuri po to pratęsiama kelerius metus, patenka į prekybos agento sąvoką direktyvos prasme.
- 21 Ieškovė pagrindinėje byloje ir Komisija tvirtina, kad ypatumas, jog sudaryta vienintelė sutartis, nėra lemiamas, kai tarpininkas vykdo savo veiklą ilgą laiką. Šioje byloje, atsižvelgiant į tai, kad sutartis buvo pratęsiama kelerius metus, neabejotina dėl tarpininko veiklos ilgalaikio pobūdžio.
- 22 Komisija taip pat nurodo, kad 1976 m. gruodžio 17 d. jos pateikto Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su (savarankiškai dirbančiais) prekybos agentais, derinimo (OL C 13, 1977, p. 2) 2 straipsnyje įtvirtinta prekybos agento sąvoka aiškiai apėmė „neribotą skaičių“ prekybinių sandorių, t. y. sąlygą, kuri nebuvo perkelta į direktyvos 1 straipsnio 2 dalies galutinę versiją.
- 23 Komisija priduria, kad to paties pasiūlymo 3 straipsnis numatė, jog direktyva netaikoma „tarpininkams, kurie įgaliojami derėtis tik dėl vieno ar daugiau apibrėžtų sandorių arba juos sudaryti tik vieno atstovaujamojo vardu“. Tačiau šios nuostatos galutinėje direktyvos versijoje nėra, o tai reiškia, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas sąmoningai neperkėlė pasiūlyto apribojimo.

- 24 Šiuo aspektu primintina, jog, kaip matyti iš direktyvos 1 straipsnio 2 dalies, komercinio atstovavimo sutartį apibūdina būtent tai, kad agentui, kuris apibrėžtas kaip savarankiškai dirbantis tarpininkas, atstovaujamasius suteikė ilgalaikį įgaliojimą derėtis. Tai išplaukia iš kelių šios direktyvos nuostatų, ypač iš 3 ir 4 straipsnių, susijusių su sąžiningumo ir rūpestingumo tarpusavio santykiuose reikalavimais sutarties šalims, 6 ir tolesnių straipsnių, susijusių su agento atlyginimu sutartinių santykių laikotarpiu, bei 17 ir tolesnių straipsnių, susijusių su agento teisėmis pasibaigus sutarčiai.
- 25 Tarpininko sudarytų sandorių atstovaujamojo vardu ir naudai skaičius paprastai rodo šį ilgalaikiškumą. Kaip pabrėžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, direktyvos 17 straipsnio 2 dalies a punkte kliento terminas vartojamas daugiskaita. Tačiau, kaip generalinis advokatas akcentavo savo išvados 24 punkte, sandorių skaičius nėra vienintelis lemiamas veiksnys vertinant, ar atstovaujamasius tarpininkui suteikė ilgalaikį įgaliojimą.
- 26 Kai tarpininkas įgaliotas atstovaujamojo naudai ir vardu sudaryti vienintelę sutartį, vėliau pratęsiama kelerius metus, direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta ilgalaikiškumo sąlyga reikalauja, kad šis tarpininkas turėtų ilgalaikį atstovaujamojo įgaliojimą derėtis dėl vėlesnių šios sutarties pratęsimų, nebent būtų kitų veiksmų, lemiančių ilgalaikį įgaliojimo derėtis pobūdį. Šiuo aspektu nacionalinis teismas turi padaryti būtinas išvadas. Vien aplinkybės, kad tarpininkas per visą sutartinį laikotarpį palaikė santykius su atstovaujamoju, savaime nepakanka įrodyti tokio įgaliojimo egzistavimą.
- 27 Taigi į pateiktus klausimus atsakytina, jog direktyvos 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip: kai savarankiškai dirbantis tarpininkas turi įgaliojimą sudaryti vienintelę sutartį, vėliau kelerius metus pratęsiama, šioje nuostatoje nurodyta ilgalaikiškumo sąlyga

reikalauja, jog šis tarpininkas turėtų atstovaujamojo įgaliojimą derėtis dėl vėlesnių šios sutarties pratęsimų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1986 m. gruodžio 18 d. Direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip: kai savarankiškai dirbantis tarpininkas turi įgaliojimą sudaryti vienintelę sutartį, vėliau kelerius metus pratęsimą, šioje nuostatoje nurodyta ilgalaikiškumo sąlyga reikalauja, jog šis tarpininkas turėtų atstovaujamojo įgaliojimą derėtis dėl vėlesnių šios sutarties pratęsimų.

Parašai.